

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา
People's Use of Medicinal Herbs for Health Care. Lidol Subdistrict, Muang District, Yala

อติเมศร์ ด้วงเงิน¹ ลอ อศรีสุมา² กัลยา กุระนาม³ และดร.เอกพงษ์ สารน้อย⁴

¹สาขาการจัดการ ²สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารศาสตร์ ³คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา

99 หมู่ 6 ต.โพธิ์ อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

⁴คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

*E-mail: ritt555@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ ไคส แควร์ (Chi-Square Test)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส นับถือศาสนาอิสลาม ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้อยู่ในช่วง 4,001-5,000 บาท ปัจจัยด้านแรงจูงใจโดยภาพ รวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยด้านทัศนคติโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ปัจจัยด้านอิทธิพลคนรอบข้างโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านความตั้งใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ มีความสัมพันธ์กับการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ระดับการศึกษาและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านอิทธิพลคนรอบข้าง และปัจจัยด้าน ความตั้งใจ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ : การใช้สมุนไพร, ดูแลสุขภาพ

ABSTRACT

The objective of this research was to study use of medicinal herbs for health care by people residing in Lidol Subdistrict, Muang District, Yala and also to examine personal factors correlated to these people's use of the herbs. The sampling population consisted of 400 people. Questionnaires were used for collecting data which yielded percentage, mean, and standard deviation figures. Chi-square was also administered for hypothesis testing.

Results from the study showed that most of the people involved in the study were female, aged between 41-60 years old, married, considered themselves to be Muslims, had elementary school education, and earned their living as agriculturalists. Their monthly income was 4,001-5,000 baht. Their motivation factor was found to be at 'high' level while their attitude was at 'good' level. As for the factor concerning surrounding people, the study found this to be at 'average' level while their determination was at 'high' level. Overall, people's use of medicinal herbs was found to be at 'average' level.

Study of personal factors concerning these people's income revealed that this factor was statistically correlated to their use of the medicinal herbs ($p < 0.05$) while factors namely gender, age, marital status, religious belief, level of education and occupation had no correlation to their use of the herbs for health care ($p < 0.05$). Personal factors namely attitude, surrounding people, and determination issues were found to have statistically significant correlation to their use of medicinal herbs for health care ($p < 0.05$).

Keywords: use of medicinal herbs, health care

1. บทนำ

ปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ตำแหน่งของประเทศอยู่ในแนวเขตเส้นศูนย์สูตรทำให้มีปัจจัยที่เหมาะสมกับสิ่งมีชีวิต หลายชนิดแต่ปัจจุบันป่าไม้เหลืออยู่ประมาณร้อยละ 33 ของพื้นที่ประเทศต่างๆที่ป่าไม้เป็น แหล่งที่มาของปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคคนไทยมี ชีวิตพึ่งพิง ธรรมชาติมาช้านานทำให้มีสมบัติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องภูมิปัญญาเกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพรในปามารักษาโรคและบำรุงร่างกายทั่วทุกภาคของประเทศจะต้องมีหมอยาท้องถิ่นที่ เปรียบเสมือนปราชญ์ชาวบ้านเป็นหมอใหญ่ให้การดูแลรักษาคนในชุมชนหลักฐานสำคัญอีกชิ้น หนึ่งก็คือที่กำแพงวัดพระเชตุพลวิมลมังคลารามหรือวัดโพธิ์กรุงเทพฯนครมีการจารึกวิธีการ รักษาโรคไว้อย่างละเอียดตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 แต่ปัจจุบันเกิด ปัญหาจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ทำให้ทุกคนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญต่อป่าไม้มากขึ้น (สมุณทาก่อแก้ว, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าพืชสมุนไพร เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ที่มนุษย์รู้จัก นำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เช่นในเอเชียก็มีหลักฐาน แสดงว่ามนุษย์รู้จักใช้พืชสมุนไพรมากว่า 6,000 ปี แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์ และผลิตยาจากสารเคมี ในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้มากกว่าสมุนไพร ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงมาเป็นอันมาก เป็น เหตุให้ความรู้วิชาการด้านสมุนไพรขาดการพัฒนา ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันทั่วโลก ได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพร ให้คุณประโยชน์ดีกว่ายา ที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ มีพืช ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมายนับหมื่นชนิด ยังขาดก็แต่เพียงการค้นคว้าวิจัยในทางที่เป็น วิทยาศาสตร์มากขึ้นเท่านั้น ความตื่นตัวที่จะพัฒนาความรู้ด้านพืชสมุนไพร จึงเริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง มีการเริ่มต้นนโยบายสาธารณสุขขั้นมูลฐานอย่างเป็นทางการของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2522 โดย เพิ่มโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเข้าในแผนพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนา การเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

(พ.ศ. 2535-2539) โดยมี กลวิธี การพัฒนาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในงานสาธารณสุขมูลฐาน คือ (1) สนับสนุนและพัฒนา วิชาการและเทคโนโลยีพื้นบ้านอันได้แก่ การแพทย์แผนไทย เภสัช กรรมแผนไทย การนวดไทย สมุนไพร และเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน (2) สนับสนุนและส่งเสริมการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง โดยใช้ สมุนไพร การแพทย์พื้นบ้าน การ นวดไทย ในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเป็นระบบสามารถปรับ ประสานการดูแลสุขภาพแผนปัจจุบันได้จากกล่าวได้ว่าสมุนไพรสำหรับสาธารณสุขมูลฐานคือสมุนไพรที่ใช้ในการส่งเสริม สุขภาพ และการรักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชน สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนด ยุทธศาสตร์ และแนวทางปฏิบัติเพื่อรณรงค์ และ ส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยในการรักษาโรคแทนการใช้ยาแผนปัจจุบันให้มากขึ้น เพื่อลดการ นำเข้ายาจากต่างประเทศ โดยภายในปี 2554 กระทรวงสาธารณสุขตั้งเป้าไว้ว่า จะให้มียาสมุนไพร ใช้ในโรงพยาบาลทั่วประเทศให้ได้ร้อยละ 25 ของยาที่ใช้ในโรงพยาบาลทั้งหมด ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพเพื่อการพึ่งตนเองได้ในด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริมการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และสนับสนุนโครงการพัฒนาสมุนไพรเพื่อใช้เป็นยา และโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ เพื่อสร้างการพึ่งพาตนเอง ได้ของคนในชุมชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้คณะผู้วิจัยสนใจในการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา การศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษา เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปส่งเสริมการใช้ สมุนไพรในท้องถิ่นและสามารถนำไปส่งเสริมและพัฒนาพืชสมุนไพรที่น่าสนใจเป็นผลิตภัณฑ์และยารักษาโรคต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนต่อไป นอกจากนี้ยังเกิดสุขภาวะชีวิตที่ดีขึ้นของ ประชาชนในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจสมุนไพรที่ใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้
สมุนไพรรักษาโรคและสุขภาพของ ประชาชน ตำบลลิถล
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1.1 เพื่อสำรวจสมุนไพรรักษาโรคที่ใช้ในการดูแล
สุขภาพ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้
สมุนไพรรักษาโรคและสุขภาพของประชาชน ตำบลลิถล
อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา การศึกษานี้ ใช้แบบสอบถามเป็น
เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3.1.2 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีความ
ความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษาโรค สุขภาพของ
ประชาชน ตำบลลิถล อำเภอเมืองจังหวัดยะลา ได้แก่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

(1) ปัจจัยด้านบุคคล

(1.1) เพศ

(1.2) อายุ

(1.3) สถานภาพ

(1.4) ศาสนา

(1.5) ระดับการศึกษา

(1.6) อาชีพ

(1.7) รายได้ต่อเดือน

(2) ปัจจัยด้านอิทธิพลคนรอบข้าง

(3) ปัจจัยด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรรักษาโรค
ดูแลสุขภาพ

(4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

(5) ปัจจัยด้านความตั้งใจ

ตัวแปรตาม คือ การใช้สมุนไพรรักษาโรคและ
สุขภาพของประชาชนตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็น
ประชาชน ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีทั้งหมด
จำนวนทั้งสิ้น 5,838 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
ประชาชนตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 400 คน ได้จากการคำนวณจากสูตร

Taro Yamane (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านลิถล
, 2557)

3.2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากรที่ใช้ใน
การศึกษาคั้งนี้เป็นประชาชนตำบลลิถล อำเภอเมือง
จังหวัด ยะลา มีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านลิถล
หมู่ที่ 2 บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านบาตูปูเตะ และหมู่ที่ 4 บ้านบา
ตัน หมู่ที่ 5 บ้านบาตันใน

4. สมมุติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรรักษา
โรคและสุขภาพของประชาชน ตำบลลิถล อำเภอ
เมือง จังหวัดยะลา

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงการใช้สมุนไพรรักษาโรคและ
สุขภาพของประชาชน ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัด
ยะลา

5.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้
สมุนไพรรักษาโรคและสุขภาพ ของประชาชนในตำบลลิถล
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่
ประชาชนตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มี ทั้งหมด
5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านลิถล จำนวน 1,076 คน หมู่
ที่ 2 บ้าน จำนวน 663 คน หมู่ที่ 3 บ้านบาตูปูเตะ จำนวน
1,979 คน และหมู่ที่ 4 บ้านบาตันจำนวน 1,012 คน หมู่
ที่ 5 บ้านบาตันใน จำนวน 1,108 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น
5,838 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลิถล, 2557)

6.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่
ประชาชน ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา จำนวน
5 หมู่บ้าน ตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป กำหนดขนาดกลุ่ม
ตัวอย่าง โดยการคำนวณจากสูตร ขนาดกลุ่มตัวอย่างของ
สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ
ค่าความ คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 เพื่อลดความคลาดเคลื่อน
ของ ข้อมูล ผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น
เป็นร้อยละ 10 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในคั้งนี้ จำนวน 400
คน

6.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ
สัดส่วน โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 20
ปีขึ้นไป ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีทั้งหมด 5
หมู่บ้าน แสดงดังในตารางที่ 3.2 ตารางที่ 3.2 แสดงการ
สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน

หมู่บ้านประชากรตั้งแต่ อายุ 20 ปีขึ้นไป

หมู่ที่ 1 บ้านลิถล กลุ่มตัวอย่าง 74 คน

หมู่ที่ 2 บ้านบู้ กลุ่มตัวอย่าง 49 คน

หมู่ที่ 3 บ้านบาตูปูเตะ กลุ่มตัวอย่าง 132 คน

หมู่ที่ 4 บ้านบาตัน กลุ่มตัวอย่าง 73 คน

หมู่ที่ 5 บ้านบาตันใน กลุ่มตัวอย่าง 72 คน
รวม 400 คน
(โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลิตรล, 2557)

6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.4.1 แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากธรรมนูญ จินดา (2553) ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลด้านส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา

ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านแรงจูงใจ จำนวน 7 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามในส่วนที่ 2

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

เห็นด้วย ให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การวัดระดับแรงจูงใจ โดยมีเกณฑ์พิจารณาตามเกณฑ์ของ Best (1977)

การแปลความหมายคะแนนของระดับด้านแรงจูงใจ ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่ง ออกเป็น 3 ชั้น โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1.00 - 2.33 ระดับต่ำ

2.34 - 3.67 ระดับปานกลาง

3.68 - 5.00 ระดับสูง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านทัศนคติ จำนวน 10 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามในส่วนที่ 3

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

เห็นด้วยให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วยให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การวัดระดับทัศนคติการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ โดยมีเกณฑ์พิจารณา ตามเกณฑ์ของBest (1977)

การแปลความหมายคะแนนของระดับทัศนคติ การใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ชั้น โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1.00 - 2.33 ควรปรับปรุง

2.34 - 3.67 ปานกลาง

3.68 - 5.00 ดี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลคนรอบข้าง จำนวน 6 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามในส่วนที่ 4

จริงที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

จริง ให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ไม่จริงให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ไม่จริงอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การวัดระดับด้านอิทธิพลคนรอบข้าง โดยมีเกณฑ์พิจารณาตามเกณฑ์ของBest (1977)

การแปลความหมายคะแนนของระดับด้านอิทธิพลคนรอบข้าง ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ชั้น โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1.00 - 2.33 น้อย

2.34 - 3.67 ปานกลาง

3.68 - 5.00 มาก

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามด้านความตั้งใจ จำนวน 6 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามในส่วนที่ 5 จริงที่สุด

จริงที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

จริง ให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ไม่จริงให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ไม่จริงอย่างยิ่ง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การแปลความหมายคะแนนของระดับด้านความตั้งใจ ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่ง ออกเป็น 3 ชั้น โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

คะแนน

1.00 - 2.33 น้อย

2.34 - 3.67 ปานกลาง

3.68 - 5.00 มาก

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ จำนวน 22 ข้อ เกณฑ์การวัดการใช้สมุนไพร มี 5 ระดับ ดังนี้

เป็นประจำ หมายถึง ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพทุกวันในหนึ่งสัปดาห์

บ่อยครั้ง หมายถึง ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ 5-6 วันในหนึ่งสัปดาห์

บางครั้ง หมายถึง ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ 3-4 วันในหนึ่งสัปดาห์

นานๆครั้ง หมายถึง ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ 1-2วันในหนึ่งสัปดาห์

ไม่เคยเลย หมายถึง ในหนึ่งสัปดาห์ไม่เคยใช้
สมุนไพรร เพื่อการดูแลสุขภาพเลย

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามในส่วนที่ 6

เป็นประจำ ให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

บ่อยครั้งให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

บางครั้งให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

นานๆครั้ง ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

ไม่เคยเลย ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

การวัดระดับการใช้สมุนไพรรเพื่อการดูแลสุขภาพ

โดยมีเกณฑ์พิจารณาตามเกณฑ์ ของBest (1977)

การแปลความหมายคะแนนของระดับการใช้สมุนไพรรเพื่อการ
ดูแลสุขภาพ ของ กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ชั้น
โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

0.00 - 1.33 ระดับน้อย

1.34 - 2.67 ระดับปานกลาง

2.68 - 4.00 ระดับมาก

6.5 การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ การวิจัย

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)
ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุง แก้ไขปัญหา จาก
แบบสอบถามของธรรมนุญ จินดา (2553) เพื่อหาความ
เชื่อมั่น โดยนำไปทดลองใช้ แบบสอบถามกับประชาชนที่
มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากร กลุ่มเป้าหมายในการ
วิจัย (Try out) โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับประชาชน
หมู่บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความ
เชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93

6.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในการ เก็บรวบรวม
ข้อมูล ซึ่งมีเงื่อนไขดังนี้

6.6.1 ผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถามด้วย
ตนเองจนกว่าจะครบตามจำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง

6.6.2 กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป
เก็บหลังคาเรือนละ 1 คน และเก็บหลังคาเรือนวันหลังคา
เรือน

6.6.4 หากใน 1 หลังคาเรือน มีคนอายุ 20
ปีขึ้นไป มากกว่า 1 คน ผู้วิจัยจะเลือกแม่ บ้านอันดับแรก
รองลงมาผู้นำครอบครัว

6.6.5 เก็บหลังคาเรือนวันหลังคาเรือน และ
หากหลังคาเรือนไม่ครบตามจำนวน ตัวอย่างที่เก็บ ผู้วิจัย
จะย้อนกลับมาเก็บข้อมูลหลังที่ข้ามไปจากการเก็บข้อมูล
ครั้งแรก เพื่อให้ได้ ข้อมูลตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

6.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ข้อมูล
ที่ได้จากแบบสอบถามจะนำมาตรวจสอบ ความครบถ้วน
ความถูกต้อง หลังจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

6.7.1 ข้อมูลด้านบุคคล ข้อมูลด้านแรงจูงใจ
ข้อมูลด้านทัศนคติ ข้อมูลด้าน อิทธิพลคนรอบข้าง ข้อมูล
ด้านความตั้งใจ และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรเพื่อการ
ดูแลสุขภาพ จะใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.7.2 การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความ
ความสัมพันธ์ต่อการใช้สมุนไพรรเพื่อการดูแลสุขภาพโดย
ใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-Square Test)

7.สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 ผลการศึกษาการใช้สมุนไพรรเพื่อการดูแลสุขภาพ
ของประชาชน ตำบลลิถล อำเภอเมือง จังหวัด
ยะลา

1. ด้านส่วนบุคคล จากการศึกษา พบว่า
จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน ผู้ที่มีอายุ
ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ
70.00 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามลำดับ ช่วง
อายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-
40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.00 และรองลงมา อยู่ในช่วงอายุ
40-50 คิดเป็นร้อยละ 24.50 อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี คิด
เป็นร้อยละ 17.80 อยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อย
ละ 17.50 และอยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อย
ละ 14.30 ตามลำดับ สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า ส่วนใหญ่ สถานภาพสมรส คิดเป็น ร้อยละ 80.80
รองลงมา สถานภาพหม้าย คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ
สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ ศาสนา
ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม
คิดเป็นร้อยละ 76.50 และรองลงมา นับถือศาสนาพุทธ
คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของกลุ่ม
พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ
43.25 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.25
และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคิดเป็นร้อยละ 18.25
ตามลำดับ อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 49.75 รองลงมา
อาชีพรับจ้างแรงงานทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 22.75 และไม่ได้
ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 12.75รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า ส่วนใหญ่ มีรายได้ 4,001-6,000 บาทต่อเดือน คิด
เป็นร้อยละ 43.50 รองลงมา มีรายได้ 6,001 บาทขึ้นไปต่อ

เดือน คิดเป็นร้อยละ 36.50 และรายได้ 2,0000-4,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 16.00 ตามลำดับ

2. ด้านแรงจูงใจ อาชีพของกลุ่มตัวอย่างพบว่าด้านแรงจูงใจของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน ด้านแรงจูงใจที่ชอบใช้สมุนไพรรอบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 38.50 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 14.80 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 4.50 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยเป็น 4.13 ซึ่งอยู่ใน ส่วนด้านแรงจูงใจที่รักสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่ รักสุขภาพเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 48.30 มาเห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 42.80 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 6.50 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.3 โดยเฉลี่ยเป็น 4.31 ซึ่งอยู่ใน ส่วนด้านแรงจูงใจที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ มีประโยชน์ต่อ ภาพ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 50.30 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 43.50 ไม่แน่ใจ คิด เป็นร้อยละ 4.80 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.30 และไม่เห็นด้วยอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.42 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ด้านแรงจูงใจช่วยคลายเครียดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ ช่วยคลายเครียด เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 43.50 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็น ร้อยละ 37.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 17.30 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.00 และไม่เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.21 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ด้านแรงจูงใจพืชสมุนไพรรักษาโรคภัยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 61.80 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 32.80 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 4.30 ไม่เห็นด้วย จำนวน 5 คน คิด เป็นร้อยละ 1.30 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.55 ซึ่งอยู่ใน ระดับสูง ด้านแรงจูงใจใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพ การออกกำลังกายของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพเห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา เห็นด้วย จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 21.50 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 2.50 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.18 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ด้าน แรงจูงใจคาดหวังจะใช้สมุนไพรรักษาโรคภัยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 37.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 14.00 ไม่เห็น ด้วย คิดเป็นร้อยละ 0.80 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ

0.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.32 ซึ่งอยู่ในระดับสูง พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิด

3. ด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพ จากการศึกษ พบว่า ด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรรักษาสุขภาพของ คุมตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน พบว่า การได้รับทัศนคติเพื่อการดูแลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สมุนไพรมีสารตกค้างใน ร่างกายมากกว่ายาแผนปัจจุบันจึงมีอันตรายน้อยกว่ายาแผนปัจจุบัน ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 30.80 ไม่เป็นร้อยละ 11.00 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.00 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 4.13 โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.41 ซึ่งอยู่ในระดับดี การกินพืชสมุนไพรรักษาโรคภัยไม่ เป็นโรคภัย พบว่าคิดเป็นร้อยละ 41.30 ไม่แน่ใจ คิด เป็นร้อยละ 9.00 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.00 และไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับดี การกิน พืชสมุนไพรรักษาโรคภัยไม่ เป็นโรคภัย พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็น ร้อยละ 48.30 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 41.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็น ร้อยละ 9.00 ไม่เห็นด้วย คิด เป็นร้อยละ 1.00 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ โดยคิด เฉลี่ยเป็น 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับดี ยาสมุนไพรมีผลข้างเคียง ต่อสุขภาพน้อยกว่าแผนปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วย คิด เป็นร้อยละ 50.50 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็น ร้อยละ 39.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 8.50 ไม่ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.50 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อย ละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ย เป็น 4.27 ซึ่งอยู่ใน ระดับดี รู้สึกเชื่อมั่นต่อการรักษาด้วยยาสมุนไพรรักษาโรคภัย พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง คิดเป็น ร้อยละ 45.00 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 13.00 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 3.00 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.20 ซึ่งอยู่ในระดับดี การ บริโภคเครื่องเทศผัก สวนครัวเป็นประจำทำให้ร่างกาย แข็งแรงไม่เป็นโรคร้าย พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 54.30 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 36.00 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 8.30 ไม่เห็นด้วย คิดเป็น ร้อยละ 1.30 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ย เป็น 4.42 ซึ่งอยู่ในระดับดี การ บริโภคผักพื้นบ้านเป็นประจำทำให้ร่างกายแข็งแรงไม่เป็น โรคร้าย (ได้ผลดีกว่าในบางโรค) พบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 57.80 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็น ร้อยละ

30.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 10.30 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.50 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.43 ซึ่งอยู่ในระดับดี พิษสมุนไพรรักษาได้ง่ายใน ชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 57.50 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 10.50 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.80 และน้อยที่สุดไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.42 ซึ่งอยู่ในระดับดี รู้สึกสบายใจ และผ่อนคลายเมื่อเลือกวิธีรักษาด้วยสมุนไพร พบว่าเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 36.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 22.30 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 3.00 และไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.07 ซึ่งอยู่ในระดับดี รู้สึกมีความเชื่อมั่นการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 40.80 ขอรับการรักษาด้วยยาสมุนไพรมากกว่า การได้รับการรักษาโรคจากยาแผนปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่ เห็นด้วย ของ คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 32.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 25.50 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 4.80 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.00 ตามลำดับ โดย คิดเฉลี่ยเป็น 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับดี

4. ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง จากการศึกษา พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวท่านเป็นผู้แนะนำท่าน ใช้สมุนไพร พบว่า จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.80 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 23.30 ไม่แน่ใจ คิด เป็นร้อยละ 16.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 15.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.78 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อนท่านมีอิทธิพลต่อท่านในการดูแลสุขภาพของ พบว่า ส่วนใหญ่จริง คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมา จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.80 ไม่จริง คิดเป็น ร้อยละ 17.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 15.50 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ โดย คิดเฉลี่ยเป็น 3.65 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ดาราและผู้มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อท่านในการใช้ สมุนไพรดูแลสุขภาพพบว่า ส่วนใหญ่ ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 28.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 13.80 จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง การโฆษณาทำให้ทำให้ท่านคล้อย ตาม พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่แน่ใจ คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 รองลงมา จริง คิดเป็น

ร้อยละ 28.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 13.80 จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง รูป รส กลิ่น สมุนไพรมีผลต่อความสนใจ ของ ท่าน พบว่า ส่วนใหญ่ จริง คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมา ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 23.30 จริง ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.00 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 10.50 และไม่จริงอย่างยิ่ง จำนวน 37 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.47 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพราะพนักงาน ขายแนะนำ พบว่า ส่วนใหญ่จริง คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมา จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.30 ไม่ แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 10.80 และ ไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 9.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.54 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

5. ด้านความตั้งใจ จากการศึกษา พบว่า ด้านความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน พบว่า ด้านความตั้งใจให้ความสำคัญในการใช้สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ จริงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมาจริง คิดเป็นร้อยละ 21.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 17.50 ไม่จริง คิด เป็นร้อยละ 9.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.12 ซึ่งอยู่ใน ระดับมาก ตั้งใจใช้สมุนไพรเมื่อไม่สบาย พบว่า ส่วนใหญ่ จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.30 องลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 25.50 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 21.30 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 8.30 และ

25.50 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 4.80 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับดี

6. ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง จากการศึกษา พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้างของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวท่านเป็นผู้แนะนำท่าน ใช้สมุนไพร พบว่า จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.80 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 23.30 ไม่แน่ใจ คิด เป็นร้อยละ 16.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 15.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.78 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อนท่านมีอิทธิพลต่อท่านในการดูแลสุขภาพของ พบว่า ส่วนใหญ่จริง คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมา จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.80 ไม่จริง คิดเป็น ร้อยละ 17.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 15.50 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ โดย คิดเฉลี่ยเป็น 3.65 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ดาราและผู้มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อท่านในการใช้ สมุนไพรดูแลสุขภาพพบว่า ส่วนใหญ่ ไม่

แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 28.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 13.80 จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง การโฆษณาทำให้ทำให้ท่านคล้อย ตาม พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่แน่ใจ คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 28.80 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 13.80 จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 7.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง รูป รส กลิ่น สมนุไพรมีผลต่อความสนใจของท่าน พบว่า ส่วนใหญ่ จริง คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมา ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 23.30 จริง ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.00 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 10.50 และไม่จริงอย่างยิ่ง จำนวน 37 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.47 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาเพราะพนักงาน ขายแนะนำ พบว่า ส่วนใหญ่ จริง คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมา จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.30 ไม่ แนใจ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 10.80 และ ไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 9.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 3.54 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

7. ด้านความตั้งใจ จากการศึกษา พบว่า ด้านความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 400 คน พบว่า ด้านความตั้งใจให้ความสำคัญในการใช้สมุนไพรรักษาของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ จริงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมาจริง คิดเป็นร้อยละ 21.30 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 17.50 ไม่จริง คิด เป็นร้อยละ 9.30 และไม่จริงอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 4.12 ซึ่งอยู่ใน ระดับมาก ตั้งใจใช้สมุนไพรรักษาเมื่อไม่สบาย พบว่า ส่วนใหญ่ จริงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.30 รองลงมา จริง คิดเป็นร้อยละ 25.50 ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 21.30 ไม่จริง คิดเป็นร้อยละ 8.30 และใช้สมุนไพรรักษาอาการ คลื่นไส้อาเจียน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 27.30 รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.50 บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.50 ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 16.00 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.80 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.41 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการท้องผูก พบว่า ส่วนใหญ่ บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.00 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 21.80 ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 17.80 และ นานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้ สมุนไพรรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จุกเสียด พบว่า ส่วนใหญ่ บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ

27.00 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 21.80 ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 17.80 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.26 ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลางใช้สมุนไพรรักษาอาการคลื่นไส้อาเจียนพบว่า ส่วนใหญ่ เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 33.50 รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.30 ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 20.00 บางครั้ง คิดเป็นร้อย ละ 14.30 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.47 ซึ่งอยู่ในระดับปาน กลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการไอระคายคอ จากเสมหะ พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นประจำ จำนวนคิด เป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.80 ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 19.50 บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.00 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.51 ซึ่งอยู่ใน ระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการโรควิทยา พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.80 บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.50 เป็นประจำ คิดเป็น ร้อยละ 17.50 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 1.95 ซึ่งอยู่ในระดับ ปาน กลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการ ผด ผื่น คัน พบว่า ส่วนใหญ่ บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.50 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 19.50 ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 18.50 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.5ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.11 ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการ กลาก กลีอน พบว่า ส่วนใหญ่ บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.50 เป็น ประจำ คิดเป็นร้อยละ 14.50 ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 13.80 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.23 ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก พบว่า ส่วนใหญ่ บางครั้ง คิดร้อยละ 27.30 รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 22.00 ไม่เคย นร้อยละ 17.80 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.50 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.22 ซึ่งอยู่ในนกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการปวดฟัน พบว่า ส่วนใหญ่บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ – รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.00 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 18.30 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 2.19 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรรักษาอาการเคล็ดขัดยอก ปวดเมื่อย คลายกล้ามเนื้อ พบว่า ส่วนใหญ่ บางครั้ง คิด

เป็นร้อยละ 32.00 รองลงมา บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.00 ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 22.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 13.50 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ย เป็น 1.96 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาแพ้อักเสบจากแมลงกัดต่อย พบว่า ส่วนใหญ่ บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.30 รองลงมา ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 24.00 บ่อยครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 23.00 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 13.00 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.80 ตามลำดับ โดย คิดเฉลี่ยเป็น 1.93 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการเป็นเหา พบว่า ส่วน ใหญ่ ไม่เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.30 บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อย ละ 22.50 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 13.30 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.80 ตามลำดับ โดยคิด เฉลี่ยเป็น 1.81 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการขัดเบา พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 36.30 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.80 บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.30 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 12.00 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ย เป็น 1.69 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการนอนไม่หลับ พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่เคยเลย จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.80 บ่อยครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 19.00 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 8.80 และ นานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ย เป็น 1.57 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคเบาหวาน พบว่า ส่วน ใหญ่ ไม่เคยเลย คิดเป็น ร้อยละ 36.50 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.00 บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อย ละ 13.00 เป็นประจำ คิดเป็นร้อย ละ 10.50 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ โดยคิด เฉลี่ยเป็น 1.56 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคความดัน พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่ เคยเลย คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมา บางครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 33.50 บ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.30 เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 10.80 และนานๆครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.30 ตามลำดับ โดยคิดเฉลี่ยเป็น 1.57 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ลงมา

7.1.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบล ลีดล อำเภอมือง จังหวัดยะลา

1. ด้านบุคคล ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล

ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับ การศึกษา และรายได้กับการใช้สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) รายได้ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการ ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($P < 0.05$) ซึ่งยอมรับ สมมติฐาน เพศ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน ช่วงอายุ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน สถานภาพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการ ใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน ศาสนา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ กับการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ การใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐาน

2.ด้านแรงจูงใจ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ พบว่าด้านแรงจูงใจการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพไม่มี ความสัมพันธ์ทางสถิติ กับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) ซึ่ง ปฏิเสธสมมติฐาน

3. ด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ พบว่า ทัศนคติต่อการ ใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

4. ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง ผลการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอิทธิพลคนรอบข้างมีความสัมพันธ์กันทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

5. ด้านความตั้งใจ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความตั้งใจกับการใช้ - นสมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ พบว่าด้านความตั้งใจการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพมี นามสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) ซึ่ง ยอมรับสมมติฐาน

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

7.2.1 ผลการอภิปรายการนำสมุนไพรมาใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลาจากการนำสมุนไพรมาใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา นำสมุนไพรมาใช้ทั้งหมด 50 ชนิด เมื่อจำแนกตามประเภท ได้ดังนี้

1. ประเภทต้น มี 29 ชนิด ได้แก่ พริก ขี้หนู สรรพคุณ ยาระบาย, กระจันไทย สรรพคุณ ยาอายุวัฒนะ, ชมพู สรรพคุณ ป้องกันโรคหัวใจ, น้อยหน่า สรรพคุณ ยาแก้พิษงู, สะตอ สรรพคุณ รักษาโรคเบาหวาน, มะกรูด สรรพคุณ แก้อาการคลื่นไส้, มะม่วง สรรพคุณ บำรุงร่างกาย, มะละกอ สรรพคุณ ลดไข้, มะพร้าว สรรพคุณ แก้กระหาย, ตะลิงปลิง สรรพคุณ ถอนพิษ, มะดัน สรรพคุณ ยาระบาย, มะยม สรรพคุณ แก้กกลากเกลื้อน, ขุนน สรรพคุณ แก้ท้องร่วง, มะม่วง หิมพานต์ สรรพคุณ ท้องอืด ท้องเฟ้อ, กล้วยน้ำว่า สรรพคุณ สมานแผล, ส้มแขก สรรพคุณ แก้ เสมหะ ชุ่มคอ, ตีนเป็ด สรรพคุณ กระชับมดลูก, ดีปลี สรรพคุณ บำรุงน้ำนม, ดอกขบา สรรพคุณ พอกโลหิต, ดาหลา สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง, มะเขือพวง สรรพคุณ แก้ไอชุ่มคอ, มะเขือเปราะ สรรพคุณ ถ่ายพยาธิ, กานพลู สรรพคุณ บรรเทาอาการปวดฟัน, มะระขี้้น สรรพคุณ ลดอาการปวด บำรุงน้ำดี, มะรุม สรรพคุณ บำรุงผิวพรรณ, ข้าวโพด สรรพคุณ บำรุงร่างกาย, ขี้เหล็ก สรรพคุณ เป็น - นอนหลับ, สัปประด สรรพคุณ ขับถ่าย, มะขาม สรรพคุณ ยาระบาย

2. ประเภทเถา มี 7 ชนิด ได้แก่ แตงกวา สรรพคุณ ชุ่มชื้นผิว, ฟักทอง สรรพคุณ สายตา, แตงโม สรรพคุณ คลายร้อน, มะเขือเทศ สรรพคุณ บำรุงผิวพรรณ, หวาย สรรพคุณ เจริญอาหาร, ขะพลู สรรพคุณ แก้ไอ เจ็บคอ,

3. ประเภทหัว มี 6 ชนิด ได้แก่ ข่า สรรพคุณ ขับลมจุกเสียด, ขิง สรรพคุณ ขับ คม ติดกรด, ขมิ้น สรรพคุณ แก้แผลสดพุพอง, ว่านหางจระเข้ สรรพคุณ รักษาแผลไฟไหม้ กระทบ สรรพคุณ ช่วยในโรคความดันโลหิตสูง ป้องกันโรคหัวใจ, มันสำปะหลัง สรรพคุณ ลด คอเลสเตอรอลในร่างกายได้

4. ประเภทผัก มี 5 ชนิด ได้แก่ ถั่วฝักยาว สรรพคุณ บำรุงกระดูกและฟัน, ใบ สรรพคุณ แก้อ่อนใน, ตำลึง สรรพคุณ บำรุงสุขภาพ แก้อาการ, ผักกูด สรรพคุณ ดับพิษ ดับ . ผักบุ้งไทย สรรพคุณ ถอนพิษ ดับร้อน,

5. ประเภทหญ้า มี 3 ชนิด ได้แก่ ใบบอน สรรพคุณ แก้ไอ ขับเสมหะ, ใบเตย - แอน บำรุงหัวใจ ดับกระหาย รักษาโรคเบาหวาน, ตะไคร้ สรรพคุณ แก้เลือดออกตามไรฟัน

7.2.2 การอภิปรายผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านเพศ ผลการศึกษา พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการใช้สมุนไพร อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการไอระคายคอกจากเสมหะ และใช้สมุนไพร เพื่อการรักษา อาการคลื่นไส้อาเจียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการการศึกษาของ จารวรรณ ศรีสร้อย และคณะ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกลาย ตำบลม่วงลาย อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกลาย ตำบลม่วงลาย อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร

2. ด้านอายุ ผลการศึกษา พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p = 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี มีการใช้สมุนไพร อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อเพื่อรักษาอาการเคล็ดขัดยอก ปวดเมื่อย คลายกล้ามเนื้อ และใช้เพื่อรักษาอาการแพ้อักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ จารวรรณ ศรีสร้อย และคณะ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชน อานโคกลาย ตำบลม่วงลายอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับ การบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกลาย ตำบลม่วงลาย อำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. ด้านสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ ชื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่สถานภาพสมรส มีการใช้สมุนไพร อยู่สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการท้องผูก และใช้สมุนไพรเพื่อการรักษา - จะท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุดเสียด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จารวรรณ ศรีสร้อย - คณะ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกลาย อำเภอ

เมืองจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า สถานภาพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ การบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชน บ้านโคกกลาย ตำบลม่วงลาย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

4. ด้านศาสนา ผลการศึกษา พบว่า ศาสนา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่ประชาชน ตำบลลิตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา นับถือศาสนา อิสลาม มีการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการเป็น ใช้ และใช้เพื่อป้องกันยุงกัด เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณพร อัฐรัตน์ และคณะ (2541) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ ทักษะ ความพร้อม และพฤติกรรมการใช้สมุนไพรตามโครงการ สาธารณสุขมูลฐานของบุคลากรทางการแพทย์ของ โรงพยาบาลในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ศาสนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การใช้สมุนไพรตามโครงการสาธารณสุข มูลฐานของ บุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในจังหวัดภาคใต้ ของประเทศไทย อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

5. ด้านระดับการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการ ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่ศึกษาระดับประถมศึกษา มีการใช้ สมุนไพร อยู่ใน ระดับปานกลาง เช่น ใช้เพื่อการรักษาอาการเป็นเหา และ ใช้เพื่อรักษาอาการกัดเบา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการ ศึกษาของ สุกิจ ไชยชมพู (2555) ศึกษาปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรค ของ ประชาชนในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ พฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรค ของ ประชาชนในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข

6. ด้านอาชีพ ผลการศึกษา พบว่า อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพร คอแล สุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม มีการใช้สมุนไพร ระดับปานกลาง เช่น ใช้ สมุนไพรเพื่อการรักษาอาการปวดฟัน และใช้สมุนไพรเพื่อ การรักษา การนอนไม่หลับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษา ของ จารุวรรณ ศรีสร้อย และคณะ (2545) ได้ที่มีผลต่อ การบริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกกลาย ตำบลม่วงลาย

ศึกษาเรื่อง ปัจจัยอำเภอเมือง จังหวัด สกลนคร ผลการศึกษา พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับ

ปัจจัยที่มีผลต่อการ โภคยาต้มสมุนไพรของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ด้านรายได้ ผลการศึกษา พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) เนื่องจากผู้ที่มีรายได้ 2,001- 4,000 บาท/ เดือน มีการใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคเบาหวาน และใช้ สมุนไพรเพื่อ การรักษาอาการปวดฟัน เป็นต้น ผู้ที่มี รายได้ 6,001 บาทขึ้นไป/เดือน มีการใช้สมุนไพรเพื่อการ ดูแล สุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อ การรักษาอาการกลาก เกื้อน และใช้สมุนไพร เพื่อการ รักษาอาการแพ้ อักเสบจากแมลงกัดต่อย เป็นต้น ผู้ที่มี รายได้ 4,001- 6,000 บาท/เดือน มีการ ใช้สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับมาก เช่น บริโภคอาหารเสริม จากสมุนไพร และใช้ สมุนไพรเพื่อรักษาอาการ ผด ผื่น คัน เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ จารุวรรณ ศรีสร้อย และคณะ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการ บริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคกกลาย ตำบล ม่วงลาย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการ บริโภคยา ต้มสมุนไพรของประชาชน ตำบลม่วงลาย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

8. ด้านแรงจูงใจ ผลการศึกษา พบว่า ด้าน แรงจูงใจ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ ($p > 0.05$) เนื่องจากส่วนใหญ่ แรงจูงใจกับการใช้สมุนไพรเพื่อการ ดูแลสุขภาพ อยู่ใน ระดับสูง มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ใน ระดับปานกลาง เช่น ใช้ สมุนไพรเพื่อป้องกันยุงกัด และ ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการท้องผูก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้อง กับ การศึกษาของ ธนพร สีอินทร์ (2554) ศึกษาปัจจัยที่มี ผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร อภัยภูเบศ ของผู้บริโภคในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษา พบว่า ด้านแรงจูงใจ ไม่มีความสัมพันธ์ ทางสถิติกับพฤติกรรมการ ซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศของผู้บริโภคใน จังหวัดปราจีนบุรี

9. ด้านทัศนคติ ผลการศึกษา พบว่า ด้าน ทัศนคติ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้ สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) เนื่องจากทัศนคติการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ ในระดับดี มีการใช้ สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น สมุนไพรรักษาอาการ อดผูก และสมุนไพรรักษาอาการ คลื่นไส้อาเจียน เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแล สุขภาพ อยู่ 4ระดับปานกลาง เช่น บริโภคอาหารเสริม

จากสมุนไพร และใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการไข้ตัว 4 เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมาก เช่น บริโภคผักพื้นบ้านเป็น อาหาร และดื่มน้ำสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกิจ ไชยชมพู (2555) ศึกษา

ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของประชาชน ในเขต 11 กระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษา พบว่า ทักษะคิด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคสาธารณสุข ผลการศึกษา พบว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

10. ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง ผลการศึกษา พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) เนื่องจากอิทธิพลคนรอบข้าง อยู่ในระดับปานกลาง มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการไอ ระคายคอจากเสมหะ และใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคพยาธิ เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการคลื่นไส้ อาเจียน และใช้สมุนไพร รักษาอาการท้องเสียท้องเดิน เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับมาก เช่น ดื่มน้ำสมุนไพร และบริโภคผักพื้นบ้านเป็นอาหาร เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนพร สืบอินทร์ (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศของผู้บริโภค ในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษา พบว่า ด้านอิทธิพลคนรอบข้าง ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศของผู้บริโภคในจังหวัดปราจีนบุรี

11. ด้านความตั้งใจ ผลการศึกษา พบว่า ด้านความตั้งใจ มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ($p < 0.05$) เนื่องจากความตั้งใจ อยู่ในระดับมาก มีการใช้สมุนไพร เพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน และใช้สมุนไพร รักษาโรคความดัน เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรรักษาอาการแพ้จากแมลงกัดต่อย และใช้สมุนไพรรักษาอาการนอนไม่หลับ เป็นต้น มีการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ใช้สมุนไพรรักษาอาการกลาก เกาื้อน และใช้สมุนไพรรักษาอาการปวดฟัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรม หลักสูตร นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 46 (2538) ศึกษาการใช้สมุนไพรเป็นยาของประชาชน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษา พบว่า

ความตั้งใจ มีความสัมพันธ์กับการใช้สมุนไพรเป็นยาของประชาชน จังหวัดเพชรบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสรุปจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ว่าปัจจัยด้านข้อมูล “คนได้แก่ รายได้ ปัจจัยด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ปัจจัยด้านอิทธิพล รอบข้าง ปัจจัยด้านความตั้งใจ มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา AU ประชาชน ตำบลลิดล อาจ สุขภาพของประชา การศึกษา อาชีพ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน เดลิิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นผลร่วมกันระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจ สงสัยด้านทัศนคติการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ปัจจัยด้านอิทธิพลคนรอบข้าง ปัจจัยด้านความตั้งใจ และปัจจัยด้านการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ดังนั้น การวางแผนในการแก้ไข ปัญหาใดๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายๆ ปัจจัยร่วมกันเสมอ จึงจะทำให้เกิดการใช้สมุนไพรเพื่อ การดูแลสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสม ไม่ควรนำปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งมาพิจารณาเพียงปัจจัยเดียว

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

7.3.1.1 จากผลการศึกษา พบว่า ด้านการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรณรงค์ ส่งเสริม เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ ให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับข้อมูล เกี่ยวกับการ ใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพให้ถูกวิธีมากขึ้น และนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพต่อไป

7.3.1.2 จากผลการศึกษา พบว่า ด้านแรงจูงใจ ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับสูง ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุข ชาวบ้าน อสม.ควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับ การใช้สมุนไพรควบคู่กับการออก ภายหลังภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของสมุนไพร และรู้จักนำสมุนไพรใน ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือทำรายได้ให้กับตนเองเพิ่มขึ้น

7.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.3.2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยด้านต่างๆ กับการใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพ

ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อให้ข้อมูล
ครอบคลุมยิ่งขึ้น

7.3.2.2 ควรมีการศึกษาการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากพืชสมุนไพร เพื่อเป็นข้อมูลใน เสริม
พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มาจากสมุนไพร ให้ครบวงจร

7.3.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิง
สำรวจ เพื่อหาชนิดสมุนไพรในชุมชนมาใช้ในการลด
ค่าใช้จ่ายในชุมชน และนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้
สูงสุด และนำความรู้ทางภูมิ ปัญญาที่ได้เพื่อสืบทอดให้กับ
คนรุ่นหลังต่อไป

8.บรรณานุกรม

กระทรวงสาธารณสุข. (2554). **การใช้สมุนไพรไทยใน
การรักษาโรคแทนการใช้ยาแผนปัจจุบัน.**
สืบค้น เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2557.

วรรณ ศรีสร้อย และคณะ. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อการ
บริโภคยาต้มสมุนไพรของประชาชนบ้านโคก
ลาย ตำบลม่วงลาย อำเภอเมืองจังหวัด
สกลนคร.** คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

โชติอนันต์ และคณะ. (2550). **รักษาโรคด้วยยาสมุนไพร
ใกล้ ตัว พิมพ์ครั้งที่ 2.** ดวงกมลพับลิชชิ่ง.

ธนพร สืบอินทร์. (2554). **ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ
พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัย
ภูเบศของผู้บริโภคใน จังหวัดปราจีนบุรี.**
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธรรมบุญ จินดา. (2553). **พฤติกรรมการใช้สมุนไพรไทย,
(วิทยาลัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
(การตลาด), มหาวิทยาลัยรามคำแหง).**

สมณฑา ก่อแก้ว. (2551). **การศึกษาสังคมพืชสมุนไพร
และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้พืชสมุนไพร
ในระบบนิเวศป่าทุ่งป่าทามป่าอโล-โดนแบน
ตำบลนาดีอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์.** วิทยา
ศาสตร์มหาบัณฑิตการจัดการสิ่งแวดล้อม.

บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และคณะ. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อ
การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น.
คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา
มหาวิทยาลัยทักษิณ. ผู้เข้ารับการศึกษา
หลักสูตร นักวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2538, เป็น
การศึกษา การใช้สมุนไพรเป็นยาของประชาชน
จังหวัดเพชรบุรี, รุ่นที่ 46.**

กามโก. (2530). **แนวความคิดและพัฒนาการของการ
ดูแลสุขภาพด้วยตนเอง,** กรุงเทพฯ: บริษัท
สำนักพิมพ์แสงแดด จำกัด.

รุ่งที่พย์ กลิ่นยี่สุ่น. (2552). **พฤติกรรมและการตัดสินใจ
ซื้อสมุนไพรเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา.** (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย อีสเทิร์นเอเชีย).

Best, John W. 1977, *Research in Education.* 3rd
ed. Englewood Cliffs, New jersey :
PrenticeHall, Inc.

กระดานดำ, แหล่งข้อมูล <http://www.bloggang.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2557 กระถินไทย,
แ ห ล่ ง ขั อ มู ล
<http://www.sugargliderthais.com>. สืบค้น
เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2557

กระเทียม, แหล่งข้อมูล <http://www.blogspot.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

กล้วยน้ำว้า แหล่งข้อมูล <http://www.kaodee.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

กานพลู, แหล่งข้อมูล <http://www.thaiarcheep.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557 1. แหล่ง
ข้อมูล <http://frynn.com>, สืบค้นเมื่อวันที่ 22
พฤศจิกายน 2557

ข้าวโพด, แหล่งข้อมูล <http://www.pioneer.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ข่า, แหล่งข้อมูล <http://www.biogang.com>, สืบค้นเมื่อ
วันที่ 15 มิถุนายน 2557, แหล่งข้อมูล
<http://www.kapook.com>, สืบค้นเมื่อวันที่
22 พฤศจิกายน 2557

ขมิ้น, แหล่งข้อมูล <http://www.gotoknow.org>, สืบค้น
เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ขี้เหล็ก, แหล่งข้อมูล <http://www.samunpri.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ขมิ้นชัน, แหล่งข้อมูล <http://frynn.com>, สืบค้นเมื่อวันที่
22 พฤศจิกายน 2557

ชมพู, แหล่งข้อมูล <https://sites.google.com>, สืบค้น
เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ชะพลู, แหล่งข้อมูล <http://frynn.com>, สืบค้นเมื่อวันที่
22 พฤศจิกายน 2557

ดอกขบา, แหล่งข้อมูล <http://www.kingopopl.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ดาหลา, แหล่งข้อมูล <http://writer.com>, สืบค้นเมื่อ
วันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

ตะไคร้, แหล่งข้อมูล <http://www.thaiarcheep.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557

- ตะลิงปลิง, แหล่งข้อมูล <http://frynn.com>, สืบค้นเมื่อ
วันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- ตีนเป็ด, แหล่งข้อมูล <http://www.bloggang.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- เตยหอม, แหล่งข้อมูล <http://www.thaigoodview.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2557
- แตงกวา, แหล่งข้อมูล <http://www.thaiarcheep.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- แตงโม แหล่งข้อมูล <http://www.sahaherbal.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- ตำลึง, แหล่งข้อมูล <http://frynn.com>, สืบค้นเมื่อวันที่ 22
พฤศจิกายน 2557
- ถั่วฝักยาว, แหล่งข้อมูล <http://www.thaiarcheep.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- น้อยหน่า, แหล่งข้อมูล <http://www.rspg.or.th>, สืบค้น
เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- ใบเตย, แหล่งข้อมูล <http://www.weeonline.in.th>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- เบบอน, แหล่งข้อมูล <http://www.adsthailand.com>,
สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2557
- บวบก, แหล่งข้อมูล <http://www.stou.ac.th>, สืบค้นเมื่อ
วันที่ 22 พฤศจิกายน 2557